

Valtuustoaloite työelämän ulkopuolella olevien päätöksentekoon vaikuttavien päätösten arvioinnista (syrjäytymisen ehkäisyn vaikutusarviointi)

Khall 16.03.2026 § 66
213/00.01.02/2024

Matti Rajala jätti 11.11.2024 kunnanvaltuuston kokouksessa valtuustoaloitteen työelämän ulkopuolella olevien päätöksentekoon vaikuttavien päätösten arvioinnista (syrjäytymisen ehkäisyn vaikutusarviointi). Kunnanhallitus päätti 18.11.2024 § 217 antaa aloitteen keskushallinnolle valmisteltavaksi.

Aloitteessa ehdotetut toimenpiteet ja niiden perustelut

Aloitteessaan Rajala ehdottaa, että Pöytyän kunnassa otetaan käyttöön työelämän ulkopuolella olevien kuntalaisten asemaa päätöksenteossa huomioiva syrjäytymisen ehkäisyn arviointi. Aloitteen mukaan syrjäytymisen ehkäisyn arvioinnilla tarkoitetaan päätöksenteossa taloudellisten, sosiaalisten sekä alueinfrastruktuuriin liittyvien päätösten arviointia vähävaraisten, työmarkkinatuella elävien, eläkeläisten, opiskelijoiden tai sairauspäivärahan varassa elävien ja heidän perheidensä näkökulmasta huomioiden heidän tosiasialliset mahdollisuutensa palveluiden saavutettavuuteen.

Aloitteessa todetaan, että käytännössä tämä voi tarkoittaa esimerkiksi asiakasmaksulain 11 pykälän tosiasiallista käyttöönottoa alueellista tarkastelua terveydenhuollon verkostossa, jolloin tavoitettavuus esimerkiksi maksuttomilla julkisilla liikennevälineillä terveydenhuoltoon taataan alueilta, joissa on paljon työttömyyttä tai työelämän ulkopuolella olevia asukkaita.

Muita palveluita, joiden osalta syrjäytymisen ehkäisyä pitää aloitteen mukaan tarkastella ovat esimerkiksi terveys- ja sosiaalihuollon saavutettavuutta, kulttuuripalveluita (kuten kirjasto ja digilaitteiden käyttäminen), liikuntapalveluiden ennaltaehkäisevä ja terveyttä ja työkykyä ylläpitävä toiminta sekä muut kunnan ja hyvinvointialueen palvelut.

Aloitteen johdosta todetaan seuraavaa

Osana valmistelua ei noussut esiin sellaisia Suomen kuntia, joissa olisi otettu käyttöön aloitteessa tarkoitetun kaltaista vaikutustenarviointimallia. Kunnanhallitus on 11.4.2022 § 94 päättänyt, että kunnassa otetaan käyttöön lapsi- ja perhevaikutusten arviointimalli, jota toteutetaan niissä asioissa, joilla tunnistetaan olevan laajoja vaikutuksia lasten ja nuorten elämään sekä perheiden hyvinvointiin.

Kuntalain 1 §:n 2 momentin mukaan kunta edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa sekä järjestää asukkailleen palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestävällä tavalla. Vastuullinen kasvukunta -kuntastrategiassa on sitouduttu kuntalaisten hyvinvoinnin edistämiseen mm. palvelulupauksella, jonka mukaisesti tarjoamme kaiken ikäisille kuntalaisille laadukkaita peruspalveluja. Torjumme aktiivisilla toimilla lasten ja nuorten syrjäytymistä ja tuemme senioreiden ja ikäihmisten aktiivista elämää.

Kunnan on päätöksenteossa huomioitava kuntalaisten erilaiset tarpeet ja mahdollisuudet. Hallintolain 6 §:ssä on säädetty hallinnon oikeusperiaatteista:

Viranomaisen on kohdeltava hallinnossa asioivia tasapuolisesti sekä käytettävä toimivaltaansa yksinomaan lain mukaan hyväksyttäviin tarkoituksiin. Viranomaisen toimien on oltava puolueettomia ja oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden. Niiden on suojattava oikeusjärjestyksen perusteella oikeutettuja odotuksia.

Viranomaista sitoo näin ollen mm. suhteellisuusperiaate, jonka mukaan päätöksenteko ei saa johtaa asianomaisen kannalta kohtuuttomaan lopputulokseen. Tätä periaatetta sovelletaan myös esimerkiksi palvelumaksuista ja niiden perimisestä päätettäessä. Toisaalta kaikkia tulee viranomaisessa kohdella tasapuolisesti.

Aloitteessa mainitussa lain sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista (asiakasmaksulaki) 11 §:ssä on säädetty hyvinvointialueen mahdollisuudesta päättää maksun perimättä jättämisestä ja alentamisesta sosiaalisin perustein. Järjestämisvastuun siirryttyä hyvinvointialueelle kunnalla ei ole mahdollisuutta vaikuttaa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuihin taikka niiden perimiseen. Myöskään terveys- ja sosiaalihuollon saavutettavuuteen kunnalla ei ole mahdollisuutta vaikuttaa.

Kunnalle on kuitenkin hyvinvointialueuudistuksen jälkeenkin jäänyt lakisääteisiä sosiaalisten ja terveyden ongelmien ennaltaehkäiseviä tehtäviä. Nuorten kuntalaisten sosiaalisia ongelmia pyritään kunnassa ennaltaehkäisemään usein eri tavoin. Vapaa-aikapalveluissa työskentelee tällä hetkellä viisi kokoaikaista työntekijää nuorten parissa. Lisäksi syrjäytymisvaarassa oleville nuorille tarkoitettulla nuorten työpajalla työskentelee kaksi kokoaikaista työvalmentajaa. Todettakoon, että kunnassa on käytössä myös valtakunnallinen harrastamisen Suomen malli, jonka tarkoituksena on tarjota jokaiselle lapselle ja nuorelle mahdollisuus vähintään yhteen harrastukseen. Poliisin ja hyvinvointialueen kanssa viranomaisyhteistyönä toteutetaan nk. Ankkuritoimintana lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseen ja rikollisuuden ehkäisyyn liittyvää moniammatillista toimintaa. Ankkuritoiminnassa pyritään ehkäisemään myös väkivaltaista radikalisoitumista. TE-palvelut ylläpitää avointa nuorten palvelupistettä Auvaisten taitotalolla. Palvelupisteeltä saa apua työhön, koulutukseen ja arkeen liittyvissä asioissa.

Muille ikäryhmille on tarjolla mm. maksutonta liikuntatoimintaa sekä esimerkiksi yksilöllistä liikuntaneuvontaa. Kunta on mukana ikäihmisille suunnatussa Voimaa vanhuuteen -hankkeessa, jonka tavoitteena on edistää vielä kotona itsenäisesti pärjäävien, toimintakyvyltään heikentyneiden ikäihmisten (75+) liikkumiskykyä, osallisuutta ja itsenäistä selviytymistä terveysliikunnan avulla. Vapaa-aikapalvelut järjestää kuntalaisille matalan kynnyksen kulttuuritapahtumia, esimerkiksi elokuvanäytöksiä.

Erilaisissa elämäntilanteissa oleville kuntalaisille järjestetään jo tällä hetkellä laajasti syrjäytymistä ehkäiseviä palveluja, eikä edellä kerrottu huomioiden erillisen työelämän ulkopuolella olevien kuntalaisten asemaa päätöksenteossa huomioivaa syrjäytymisen ehkäisyn arviointimallia ole tarkoituksenmukaisena ottaa käyttöön.

Valmistelija

Hallintojohtaja

Päätösehdotus

Kunnanhallitus merkitsee selostusosan selvityksen tiedoksi, toteaa, ettei aloite anna aihetta enempiin toimenpiteisiin ja antaa aloitteen käsittelyn tiedoksi valtuustolle valtuustoaloitteiden käsittelyn yhteydessä.

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin.

